

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ

Стан соціальної безпеки як однієї зі складових національної безпеки є надзвичайно актуальним для України саме на нинішньому етапі. Об'єктивний діагноз соціального стану українського суспільства свідчить про те, що основні соціальні ризики – бідність, майновий поділ населення, байдужість значної кількості громадян до суспільного життя, звуження їх доступу до освіти, медицини і культури – досягли масштабів, які можуть становити реальну загрозу національній безпеці держави.

Стратегічною метою державної соціальної політики є забезпечення права на соціальний захист, певний рівень життя. Створюючи умови для рівноправної діяльності громадян, держава через соціальну політику зберігає стабільність у суспільстві, що дозволяє йому розвиватися. Реалізація ефективної соціальної політики – це той чинник, від якого значною мірою залежить розвиток будь-якої держави. Саме тому актуальним є дослідження основних загроз та системи соціальної безпеки в Україні.

Ключовою особливістю сучасного етапу розвитку суспільства через конфліктну ситуацію в країні та акцентування урядом уваги на інших по теребах є відхід від соціалізації всіх сфер людського життя та підпорядкування їх соціальним цілям, хоча взірць соціально та економічно розвинених країн спонукає до створення моделі соціальної держави. Таким чином, органи державної та місцевої влади покликані створити необхідні умови для формування держави, у якій забезпечується високий рівень соціальної захищеності всіх громадян за допомогою активної діяльності з регулювання соціальної й економічної сфер життєдіяльності суспільства, установлення в ній соціальної справедливості й солідарності”. Соціальна справедливість – це філософська багатогранна та певною мірою суб'єктивна категорія, яка на сьогоднішній день не має однозначного трактування, яка тісно пов'язана з поняттями “свободи”, “соціальної відповідальності”, “рівності”, що стано влять основу формування соціальної держави. Що стосується соціальної солідарності, то, як зауважує М. Панченко, на сьогоднішній день в Україні між шарами та верствами населення вона практично відсутня [1]. За умов відсутності стійкого економічного зростання відбувається все глибший соціально-економічний поділ, збільшення бюджетного дефіциту сприяє формуванню політики фінансування розвитку соціальної сфери за залишковим принципом, субсидуванню соціальних виплат лише найбільш незабе з-

печеним верствам населення. Поняття “соціальна безпека” в науковій літературі досліджено, однак воно не знайшло відповідного розвитку в системі соціальної політики та національної безпеки України. Закон України “Про основи національної безпеки” [2] визначає безпеку як захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. На мою думку, на сьогоднішній день соціальна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і зменшення загроз національним інтересам у соціальній сфері, за якої забезпечуються належний рівень життя населення, людський розвиток та соціальний прогрес у суспільстві. Виходячи з цього визначення, постає питання про необхідність визначити види загроз національним інтересам у соціальній сфері. Законодавчо закріплене наступне тлумачення загроз: «наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України».

Типові загрози у соціальній сфері визначено також Законом України “Про основи національної безпеки України”[2] та у “Стратегії національної безпеки України”[3]: невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам; неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; криза системи охорони здоров’я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров’я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб; загострення демографічної кризи; скорочення чисельності населення через погіршення його здоров’я, низьку якість життя, недостатній рівень народжуваності, високу смертність, а також відтік громадян України за кордон; зростаючий дефіцит трудових ресурсів, старіння населення, низька економічна активність і недооцінка реальної вартості робочої сили; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; прояви моральної та духовної деградації суспільства; зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва.

Узагальнивши проведені дослідження, загрози соціальній безпеці зокрема, як і загрози національній безпеці загалом, можна класифікувати за низкою ознак: джерелом виникнення (внутрішні та зовнішні), наслідками дії (прийнятні, критичні, катастрофічні), тривалістю дії (короткочасні та постійні), частотою виникнення (стохастичні, періодичні, перманентні), рівнем прийняття рішень (глобальні та локальні), а також за спрямованістю на той чи інший компонент соціальної безпеки, що визначає рівень життя суспільства (загрози освіті, здоров’ю, зайнятості та умовам праці, доступу до товарів (споживанню), забезпеченню продовольством, житловим умово-

вам, пересуванню, відпочинку, свободі особистості, демографічні, поширенню соціальних хвороб, моральним та духовним цінностям.

Аналіз загроз соціальної безпеки дозволяє робити висновки про перевагу загроз щодо зростання соціального напруження, погіршення демографічної ситуації, зниження рівня економічної активності. Суб'єкти забезпечення соціальної безпеки впливають на об'єкти соціальної безпеки, застосовуючи сукупність методів, важелів, інструментів для подолання загроз національним інтересам у соціальній сфері та реалізації пріоритетів соціальних інтересів, ґрунтуючись у своїй діяльності на принципах забезпечення соціальної безпеки та використовуючи норми чинної законодавчої бази, оскільки соціальна безпека забезпечується шляхом проведення виваженої соціальної політики відповідно до прийнятих у встановленому порядку доктрин, концепцій, стратегій та програм.

Список літератури:

1. Панченко М. Соціальна сфера і соціальна політика та їх співвідношення в аспекті державного управління соціальною сферою / М. Панченко [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. – 2009. – № 1. – Режим доступу: <http://archive.nbu.gov.ua>.

2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV; поточна редакція від 18.05.2013 р. на підставі 221-18 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 12.02.2007 р. № 105/2007; поточна редакція від 22.06.2012 р. на підставі 389/2012 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.